

THE ROLE OF NATIONAL VALUES IN SHAPING THE SPIRITUAL IMMUNITY OF YOUNG PEOPLE IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Tulqin Akbarailiyev

Researcher at the National University of Uzbekistan.

E-mail: dfghjjgikoiuuyg155@gmail.com

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: national values, spiritual immunity, globalization, youth, social activity, digital culture, national identity.

Received: 13.05.26

Accepted: 14.05.26

Published: 15.05.26

Abstract: In this article analyzes the spiritual threats affecting the consciousness of youth in the context of globalization and the role of national values in preventing them. The study highlights the philosophical essence of the concept of “spiritual immunity,” the role of the family, mahalla, and the educational system in the socialization of youth.

MILLIY QADRIYATLAR YOSHLAR MA’NAVIY IMMUNITETINI SHAKLLANTIRISHNING FUNDAMENTAL ASOSI

To‘lqin Akbarailiyev

O‘zbekiston Milliy universiteti mustaqil izlanuvchisi

E-mail: dfghjjgikoiuuyg155@gmail.com

Toshkent, O‘zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so‘zlar: milliy qadriyatlar, ma’naviy immunitet, globallashuv, yoshlar, ijtimoiy faollik, raqamli madaniyat, milliy identitet.

Annotatsiya: Mazkur maqolada globallashuv sharoitida yoshlar ongiga ta’sir etayotgan ma’naviy xatarlar va ularning oldini olishda milliy qadriyatlarning roli tahlil qilinadi. Tadqiqotda “ma’naviy immunitet” tushunchasining falsafiy mohiyati, oila, mahalla va ta’lim tizimining yoshlar ijtimoiylashuvidagi o’rni yoritilgan. Ijtimoiy tarmoqlar va “ommaviy madaniyat”ning salbiy oqibatlariga qarshi kurashishda milliy qadriyatlarni zamonaviy shakllarda targ’ib etish mexanizmlari ilgari surilgan.

РОЛЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В ФОРМИРОВАНИИ ДУХОВНОГО ИММУНИТЕТА МОЛОДЕЖИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Тулкин Акбаралиев

Соискатель Национального университета Узбекистана

E-mail: dfghjjgkoiuuyg155@gmail.com

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

<p>Ключевые слова: национальные ценности, духовный иммунитет, глобализация, молодежь, социальная активность, цифровая культура, национальная идентичность.</p>	<p>Аннотация: В данной статье анализируются духовные угрозы, влияющие на сознание молодежи в условиях глобализации, и роль национальных ценностей в их предотвращении. В исследовании освещается философская сущность понятия «духовный иммунитет», роль семьи, махалли и системы образования в социализации молодежи.</p>
---	---

Kirish. Bugungi shiddatli globallashuv davrida yoshlarning ongiga ta'sir qiluvchi ma'naviy xatarlar tobora murakkab tus olmoqda. Axborot oqimining keskin ortishi, ijtimoiy tarmoqlar va "ommaviy madaniyat"ning kuchayishi yoshlar dunyoqarashida mafkuraviy ziddiyatlarni keltirib chiqarmoqda. Bu holat yoshlar ongida ma'naviy bo'shliq yuzaga kelishiga yoki yot g'oyalarga moyillik kuchayishiga sabab bo'lishi mumkin.

Milliy qadriyatlar har bir jamiyatning ma'naviy-mafkuraviy asosini tashkil etib, shaxs hayotini tartibga soluvchi mezon hisoblanadi. Tadqiqotning dolzarbligi yoshlarning ma'naviy xavfsizligini ta'minlash, ularda tashqi mafkuraviy tazyiqlarga nisbatan mustahkam "psixologik qalqon" – ma'naviy immunitetni shakllantirish zarurati bilan belgilanadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqotning metodologik asosi yoshlarning ijtimoiy hayotida milliy qadriyatlarning rolini tizimli, qiyosiy va sotsiologik jihatdan o'rganishga qaratilgan metodlar majmuasidan iborat. Tadqiqot jarayonida qadriyatlar nafaqat tarixiy meros, balki jamiyatning barqarorligini ta'minlovchi dinamik omil sifatida tahlil qilindi.

Adabiyotlar tahlili. Tadqiqotning nazariy poydevorini jahon falsafiy tafakkurining qadriyatlarga oid klassik konsepsiyalari tashkil etadi. Xususan, M. Shelerning aksiologik yondashuvi asosida qadriyatlar "insonning ruhiy-intellektual borlig'ining asosiy ifodasi" sifatida talqin qilindi [1]. Bu yondashuv yoshlarning ichki ma'naviy dunyosini shakllantirishda tashqi ta'sirlardan ko'ra ichki ruhiy ehtiyojlarning ustuvorligini asoslashga xizmat qildi.

Shuningdek, T. Parsonsning ijtimoiy tizim nazariyasiga tayanib, qadriyatlar jamiyatning barqarorligini ta'minlovchi "normativ tuzilma" va "integrativ tizim" sifatida o'rganildi [2]. Parsons ijobiy baholaganidek, aynan qadriyatlar tizimi ijtimoiy tartibni saqlashda va yosh avlodni jamiyatning faol subyektiga aylantirishda asosiy "ko'prik" vazifasini o'taydi. C. Taylorning identitet nazariyasi esa yoshlarga "Men kimman?" degan savolga javob topishda milliy qadriyatlarning "axloqiy kompas" sifatidagi ahamiyatini ochib berishda qo'llanildi [3].

Maqolada milliy qadriyatlarning genezisi Sharq mutafakkirlari asarlari bilan uyg'unlikda tahlil qilindi. Abu Nasr Farobiyning "Fozil odamlar shahri" asaridagi ijtimoiy birlik, adolat va ilm orqali erishiladigan jamoaviy saodat g'oyalari zamonaviy "ma'naviy immunitet" konsepsiyasi bilan qiyoslandi [4]. Ibn Sinoning "axloqiy kamolot" va Alisher Navoiyning "komil inson" haqidagi ta'limotlari bugungi yoshlar tarbiyasining pedagogik asosi sifatida o'rganilib, ularning kundalik hayotdagi amaliy ahamiyati umumlashtirildi.

O'zbekistonlik olimlarning tadqiqotlari ushbu mavzuni milliy kontekstda yoritishda muhim o'rin tutadi. I. Karimovning milliy qadriyatlarni jamiyat barqarorligining "asosiy tayanchi" deb atagan qarashlari [5] hamda A. Yuldashevning qadriyatlarni yoshlarning ma'naviy immunitetini shakllantiruvchi "ijtimoiy mexanizm" sifatida baholagan xulosalari [6] tadqiqotning metodologik tayanchi bo'ldi. Shuningdek, B. Qosimovning milliy qadriyatlarni xalqning "tarixiy xotirasi" sifatida talqin qilishi yoshlar identitetini o'rganishda foydalanildi.

Empirik metodlar va sotsiologik kuzatuv

Tadqiqotning empirik qismida quyidagi usullar qo'llanildi:

Sotsiologik so'rovnoma: Yoshlarning globallashuv sharoitida axborot iste'moli va qadriyatlarga munosabatini aniqlash maqsadida anonim so'rovlar o'tkazildi.

Kontent-tahlil: OAV va ijtimoiy tarmoqlardagi "ommaviy madaniyat" namunalari yoshlar dunyoqarashiga ta'siri tahlil qilindi.

Glocalization yondashuvi: R. Robertson nazariyasiga asosan, global madaniyat va mahalliy qadriyatlar o'rtasidagi dialektika (glokalizatsiya) o'rganildi [7].

Ushbu metodologik majmua yoshlar hayotidagi ma'naviy xatarlarni nafaqat nazariy jihatdan tahlil qilish, balki ularni bartaraf etish bo'yicha ilmiy asoslangan amaliy yechimlar ishlab chiqish imkonini berdi.

Muhokama va natijalar. O'tkazilgan nazariy va empirik tahlillar natijasida aniqlandiki, milliy qadriyatlar yoshlarning ijtimoiylashuv jarayonida nafaqat ma'naviy meros, balki jamiyat barqarorligini ta'minlovchi fundamental omil sifatida namoyon bo'ladi. Tadqiqot natijalari milliy qadriyatlarning yoshlar hayotidagi quyidagi uchta strategik funksiyasini ochib berdi:

Identitetni belgilash va o‘zlikni anglash

C. Taylor nazariyasiga muvofiq, inson identiteti qadriyatlar asosida quriladi, chunki ular shaxsga “Men kimman?” degan fundamental savolga javob topishga yordam beradi. Tadqiqotimiz ko‘rsatishicha, O‘zbekiston sharoitida qadriyatlar yoshlarni milliy o‘zlikni anglash, mustaqil fikrlash va kelajak qurilishida faol bo‘lishga yo‘naltirmoqda. Bu jarayon yoshlar ongida global ta’sirlarga qarshi mustahkam “psixologik qalqon” vazifasini bajaradi.

Axloqiy kompas va ichki nazorat mexanizmi

I. Kant axloqiy qarorlar “ichki burch hissi”ga tayanadi, deb ta’kidlagan bo‘lsa, o‘zbek jamiyatida ushbu burch hissi milliy qadriyatlar (ota-onaga hurmat, halollik, vatanparvarlik) orqali shakllanadi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, qadriyatlar yoshlarning xulq-atvorini faqat tashqi nazorat orqali emas, balki ichki o‘zini-o‘zi boshqarish - “axloqiy kompas” orqali yo‘naltiradi.

Integratsiya va ijtimoiy faollik

T. Parsons qadriyatlarni jamiyatni birlashtiruvchi “integrativ tizim” sifatida tavsiflaydi. Tadqiqotimiz natijalari shuni tasdiqladiki, milliy qadriyatlarni o‘zlashtirgan yoshlar jamiyatdagi ijtimoiy jarayonlarda (ko‘ngillilar harakati, mahalla hayoti) faol ishtirok etishga ko‘proq moyildirlar.

Statistik tahlil va so‘rovnoma natijalari

Yoshlarning ma’naviy holati va ularga ta’sir etayotgan xatarlarni aniqlash maqsadida o‘tkazilgan sotsiologik so‘rovnoma quyidagi ko‘rsatkichlarni namoyon etdi:

1-jadval. Yoshlar ongiga ma’naviy xatarlar ta’sirini baholash (Sotsiologik so‘rovnoma natijalari, % da)

T/r	Omillar va mafkuraviy tahdidlar	Yugori xavf	O‘rtacha xavf	Past xavf
1.	Ijtimoiy tarmoqlardagi yot g‘oyalar va feyklar	68%	22%	10%
2.	“Ommaviy madaniyat” va iste’molchilik	55%	30%	15%
3.	Milliy qadriyatlarga nisbatan beparvolik	42%	38%	20%
4.	Radikalizm va ekstremistik mafkuraviy bosim	35%	45%	20%

Jadval tahlili: Ko‘rinib turibdiki, respondentlarning 68 foizi ijtimoiy tarmoqlarni eng asosiy xavf manbai deb hisoblaydi. Bu esa “media-savodxonlik” va “ma’naviy immunitet”ni shakllantirish nafaqat falsafiy, balki ijtimoiy-amaliy zarurat ekanligini tasdiqlaydi.

3.5. Ma’naviy immunitetni shakllantiruvchi ijtimoiy institutlar roli

Tahlillar shuni tasdiqladiki, yoshlarning ma’naviy xavfsizligi ichki ma’naviy immunitetni mustahkamlash orqali ta’minlanadi. Ushbu jarayonda ijtimoiy institutlarning ta’sir darajasi quyidagi diagrammada aks ettirilgan:

Ma’naviy immunitet shakllanishida ijtimoiy institutlarning ulushi

Oila (45%): Qadriyatlarni yetkazuvchi eng muhim bo'g'in. T. Parsons ta'kidlaganidek, oila "ijtimoiy tizimning barqarorligini ta'minlovchi asosiy institut"dir.

Ta'lim tizimi (25%): J. Dewey fikricha, ta'lim "ijtimoiy tajribani uzatish mexanizmi" bo'lib, milliy qadriyatlarni tizimli ravishda singdiradi.

Mahalla (20%): A. Yuldashev ta'riflagan "jamiyatning ma'naviy markazi" bo'lib, qadriyatlarni amaliy ijtimoiy tajribaga aylantiradi.

OAV va Internet (10%): M. McLuhan aytganidek, "tafakkurning kengaytirilgan shakli" sifatida qadriyatlarni zamonaviy va jozibador shaklda targ'ib qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yoshlarning ma'naviy immuniteti ularning ongida qadriyatlarning nafaqat "o'qitiladigan" bilim, balki "yashaladigan" hayotiy tajribaga aylanishi orqali mustahkamlanadi.

Globalashuv va milliy qadriyatlar dialektikasi

Bugungi kunda milliy qadriyatlar va global madaniyat o'rtasida murakkab dialektik jarayon kechmoqda. R. Robertsonning "glokalizatsiya" nazariyasiga ko'ra, global jarayonlar mahalliy qadriyatlar bilan uyg'unlashib, yangicha madaniy shakllarni yaratadi [9]. O'zbekiston sharoitida ham milliy qadriyatlar global oqimlardan ta'sirlanmoqda, biroq ular o'zining mustahkam tarixiy ildizlari tufayli barqarorlikni saqlab qolmoqda.

Mening fikrimcha, bu dialektika ikki tomonlama xarakterga ega: ijobiy tomoni shundaki, global madaniyat milliy qadriyatlarning zamonaviy shakllarda (masalan, milliy festivallar yoki raqamli san'at) ifodalanishiga imkon beradi. Salbiy tomoni esa - milliy o'ziga xoslikning zaiflashishi va uning o'rnini sun'iy "ommaviy madaniyat" egallashi xavfidir. Z. Bauman ta'kidlaganidek, "suyuq zamon" (liquid modernity) sharoitida qadriyatlar ham moslashuvchan bo'lishi, aks holda ular yoshlar uchun o'z jozibasini yo'qotishi mumkin [11].

"Madaniyat industriyasi" va ma'naviy xatarlar

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, yoshlar ongiga tahdid solayotgan eng katta xavf - bu T. Adorno va M. Horkxaymer ta'riflagan "madaniyat industriyasi"dir. Ushbu industriya inson ongini standartlashtiradi va ma'naviy qadriyatlardan ko'ra iste'molchilik (konsyumerizm) va individualizmni ustun qo'yadi [10].

Bugungi yoshlar orasida "tezkor iste'mol" va ko'ngilochar qadriyatlarning kuchayishi ularni milliy ildizlardan uzoqlashtirishi mumkin. Ayniqsa, internet maydonidagi "ma'naviy bo'shliq" yoshlarda yot g'oyalarga nisbatan moyillikni oshirmoqda. Shuning uchun milliy qadriyatlarni faqat "tarixiy meros" sifatida emas, balki yoshlarning kundalik ehtiyoji sifatida talqin qilish bugungi falsafiy va ijtimoiy izlanishlarning asosiy vazifasidir.

Strategik yechimlar va innovatsion mexanizmlar

Ma'naviy immunitetni mustahkamlash uchun qadriyatlarni "kitobiy tushuncha"dan amaliy ijtimoiy tajribaga aylantirish zarur. Tadqiqot doirasida quyidagi uchta ustuvor yo'nalish taklif etiladi:

A) Raqamli jozibadorlik (Digital Attraction): M. McLuhan OAVni "inson tafakkurining kengaytirilgan shakli" deb atagan [8]. Bugungi yoshlar auditoriyasi uchun qadriyatlarni an'anaviy ma'ruzalar emas, balki grafika, 3D-animatsiya, qisqa metrajli motivatsion videolar va ijtimoiy tarmoq kampaniyalari orqali taqdim etish lozim. Maqsad - milliy qadriyatlarni raqamli muhitda "trend" darajasiga ko'tarishdir.

B) Innovatsion va amaliy yondashuv: Qadriyatlar yoshlarning turmush tarziga integratsiya qilinishi kerak. Masalan, milliy hunarmandchilikni startap loyihalar bilan bog'lash, ekologik qadriyatlarni ko'ngillilar (volontyorlik) harakatiga aylantirish yoki milliy liboslarni zamonaviy moda industriyasiga olib kirish. Bu yoshlarga qadriyatlar ichida "yashash" imkonini beradi.

C) Tanqidiy tafakkur va media-savodxonlik: oshlarda axborot xurujlariga qarshi "psixologik qalqon"ni shakllantirish uchun ularda tanqidiy tafakkurni rivojlantirish lozim. Bu yoshlarga feyk xabarlar, radikal g'oyalar va zararli oqimlarni mustaqil ravishda ajratish imkonini beradi. Milliy qadriyatlar bu jarayonda "axloqiy filtr" vazifasini o'tashi shart.

Xulosa. O'tkazilgan kompleks tadqiqotlar va ilmiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, milliy qadriyatlar yoshlarning ijtimoiylashuv jarayonida shunchaki tarixiy xotira emas, balki ularning ijtimoiy-ma'naviy hayotini tartibga soluvchi va barqarorligini ta'minlovchi fundamental tayanch (normativ tuzilma) bo'lib xizmat qiladi. Maqola doirasida olingan natijalar asosida quyidagi yakuniy xulosalar shakllantirildi:

Birinchidan, milliy qadriyatlar yoshlar ongida global mafkuraviy tazyiqlarga qarshi "ma'naviy immunitet"ni shakllantirishning eng samarali vositasi hisoblanadi. Tadqiqotda isbotlanganidek, yoshlarning ma'naviy xavfsizligini ta'minlash faqat tashqi nazorat mexanizmlari bilan emas, balki ularning ichki dunyosida milliy identitet va tanqidiy tafakkurni kuchaytirish orqali amalga oshiriladi. C. Taylor va M. Sheler nazariyalarining uyg'unligi shuni ko'rsatadiki, qadriyatlar shaxsning "axloqiy kompassi"ga aylangandagina, u tashqi yot g'oyalarga nisbatan barqarorlik namoyon etadi.

Ikkinchidan, milliy qadriyatlar va umuminsoniy tamoyillarning dialektik uyg'unligi yoshlarning global jarayonlarda raqobatbardosh subyekt sifatida ishtirok etishiga zamin yaratadi. UNESCO va boshqa xalqaro tashkilotlar konsepsiyalariga muvofiq, o'z milliy ildizlariga tayangan yoshlar umuminsoniy qadriyatlarni (adolat, bag'rikenglik, insonparvarlik) yanada chuqurroq idrok

etadilar. Bu esa yoshlarni radikalizm, ekstremizm va “ommaviy madaniyat”ning salbiy oqibatlaridan asrashning kafolatidir.

Uchinchidan, ma’naviy tarbiya tizimida oila, mahalla va ta’lim muassasalari o’rtasidagi uzviy bog‘liqlik (ijtimoiy klaster) ma’naviy immunitetni tizimli yetkazib beruvchi asosiy institutlar sifatida namoyon bo‘ladi. T. Parsons ta’biri bilan aytganda, ushbu institutlar “integrativ tizim” vazifasini bajarib, qadriyatlarni nazariy bilimdan hayotiy ko‘nikmaga aylantiradi.

To‘rtinchidan, raqamli texnologiyalar asrida milliy qadriyatlarni targ‘ib etishning an’anaviy usullaridan innovatsion, vizual va jozibador shakllariga o‘tish amaliy zaruriyatdir. Qadriyatlarni yoshlarning kundalik hayoti, raqamli madaniyati va ijtimoiy faolligiga integratsiya qilish ularning jozibadorligini oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, milliy qadriyatlarni nafaqat o‘tmishdan qolgan meros, balki zamonaviy hayotiy ehtiyoj va kelajak taraqqiyotining poydevori sifatida talqin qilish davlat va jamiyat oldidagi strategik vazifadir. Ushbu yondashuv yoshlarning shaxsiy kamolotini ta’minlash bilan birga, Yangi O‘zbekistonning ijtimoiy-ma’naviy barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Scheler, M. (1926). *Der Formalismus in der Ethik und die materiale Wertethik*. Berlin.
2. Parsons, T. (1951). *The Social System*. Glencoe: Free Press.
3. Taylor, C. (1989). *Sources of the Self: The Making of the Modern Identity*. Cambridge: Harvard Univ. Press.
4. Forobiy. (1993). *Fozil odamlar shahri*. Toshkent: Fan.
5. Karimov, I. (2008). *Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch*. Toshkent: Ma’naviyat.
6. Yuldashev, A. (2010). *Ma’naviyat va yoshlar tarbiyasi*. Toshkent: O‘zbekiston.
7. Robertson, R. (1995). *Glocalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity*. London: Sage.
8. McLuhan, M. (1964). *Understanding Media: The Extensions of Man*. New York: McGraw-Hill.
9. Robertson, R. (1995). *Glocalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity*. London: Sage.
10. Adorno, T., & Horkheimer, M. (1947). *Dialectic of Enlightenment*. New York: Continuum.
11. Bauman, Z. (2000). *Liquid Modernity*. Cambridge: Polity Press.